

بررسی آگاهی و نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم نسبت به اهدای عضو؛ یک مطالعه مقطعی

سیامک محبی*، معصومه محمدی زواره**، غلامرضا شریفی راد*، ذبیح اله قارلی پور*، حسین حیدری***

*گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران

**دانشجوی بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران

***گروه اطفال، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران

چکیده

مقدمه و هدف: اهدای عضو پس از مرگ مغزی به عنوان کنش اجتماعی وابسته به تصمیم و رضایت فرد بوده و آگاهی و نگرش وی در این خصوص، محرک تمایل وی به این عمل محسوب می گردد لذا این مطالعه با هدف تعیین آگاهی و نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم نسبت به اهدای عضو انجام شده است.

روش بررسی: در این مطالعه مقطعی که در سال ۱۳۹۴ که در دانشگاه علوم پزشکی قم صورت گرفت، ۳۰۴ دانشجو به روش نمونه گیری چند مرحله ای در این مطالعه شرکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه پرسش‌نامه محقق ساخته روا و پایا شامل سئوالات دموگرافیک، آگاهی و نگرش بود. داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS19 با استفاده از آزمون‌های تی مستقل، ANOVA، ضریب هم بستگی پیرسون در سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شد.

نتایج: در مورد آگاهی در خصوص اهدا عضو ۳۴/۸۵٪ در وضعیت خوب، ۴۵/۹۳٪ متوسط و ۱۹/۲۲٪ ضعیف بودند. دارای نگرش خوب، ۴۱/۶۹٪ متوسط و ۲۴/۴۳٪ ضعیف بودند. ۱۲/۸۳٪ از دانشجویان مورد بررسی دارای کارت اهدا عضو پس از مرگ مغزی و ۸۷/۱۷٪ فاقد این کارت بودند. هم چنین مشخص شد در میانگین نمره آگاهی و نگرش در دارندگان و غیر دارندگان کارت اهدای عضو اختلاف معنی داری وجود دارد ($P < 0/05$). مشخص شد که میانگین نمره آگاهی و نگرش دانشجویان دانشکده پزشکی به طور معنی داری نسبت به سایر دانشجویان دانشکده دیگر بیشتر است ($P < 0/05$).

نتیجه گیری: نتایج نشان داد که بخش اعظم دانشجویان مورد بررسی فاقد کارت اهدای عضو پس از مرگ مغزی هستند هم چنین وضعیت آگاهی و نگرش دانشجویان در خصوص اهدا عضو در حد متوسطی قرار داشت. لذا آموزش و ایجاد بسترهای مناسب در زمینه اهدای عضو ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: اهدا عضو، آگاهی، نگرش، دانشجو

تایید مقاله: ۹۵/۷/۶

وصول مقاله: ۹۵/۱/۲۳

نویسنده پاسخ گو: سیامک محبی، دانشگاه علوم پزشکی قم، دانشکده بهداشت، گروه بهداشت عمومی

شماره تماس: ۰۲۵۳۷۸۳۵۵۲۲

Email: mohebisiamak@yahoo.com

مقدمه

تحقق می‌پذیرد. در این بین مهم‌ترین مسئله نحوه فراهم آوری اعضای پیوندی است. یکی از راه‌های تأمین اعضای حیاتی برای بیماران نیازمند، استفاده از اعضای سالم مبتلایان به مرگ مغزی است زیرا این دسته از بیماران علی رغم از دست دادن اعمال حیاتی، دارای جریان خون متعادل در اندام‌های خود مانند کبد، ریه‌ها، قلب و ... هستند که می‌توان این اعضا را در اختیار بیماران نیازمند قرار داد (۱).

در قوانین اسلامی پیوند اعضا ممنوع نبوده و حتی قرآن کریم اهمیت

اهدای عضو پس از مرگ مغزی نوعی کنش اجتماعی محسوب می‌گردد که بر اساس تصمیم و رضایت فرد در زمان حیات وی و هم چنین بر اساس رضای خانواده وی در زمان مرگ مغزی به خارج کردن اعضا و بافت‌ها از فرد مرگ مغزی و با بخشیدن آن به یک فرد نیازمند

روش بررسی

این مطالعه به صورت مقطعی در نیمسال تحصیلی دوم ۹۴-۱۳۹۳ در دانشگاه علوم پزشکی قم صورت گرفت. جامعه آماری مطالعه حاضر کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی قم بود و ۳۰۴ نفر به روش نمونه گیری چند مرحله ای وارد مطالعه شدند. ابتدا دانشکده‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی قم مشخص، سپس رشته‌های تحصیلی هر دانشکده تعیین و از هر رشته تحصیلی با توجه به نسبت افراد مورد مطالعه در جامعه به صورت تصادفی سیستماتیک و از لیست اسامی انتخاب شدند. نمونه گیری بر اساس اطلاعات آموزش دانشگاه در نیمسال تحصیلی یاد شده انجام شد.

ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه پرسش‌نامه محقق ساخته بود که مشتمل بر ۱۳ سؤال مشخصات فردی، ۱۰ سؤال آگاهی و ۱۸ سؤال نگرش بود. سئوالات آگاهی به صورت صحیح غلط طراحی شده بود و در صورت پاسخ درست امتیاز ۱ و در صورت پاسخ غلط امتیاز صفر به آن تعلق می‌گرفت. لذا دامنه نمره قابل اکتساب سئوالات آگاهی ۱۰-۰ نمره بود. سئوالات نگرش بر اساس مقیاس ۴ گزینه ای لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، مخالفم و کاملاً مخالفم) به صورت دو دامنه طراحی شده بود که حسب نگرش صحیح امتیاز ۱ تا ۴ به هر گزینه تعلق می‌گرفت. لذا نمره قابل اکتساب سئوالات نگرش ۲۲-۱۸ نمره بود. روایی پرسش‌نامه بعد از طراحی اولیه و تهیه بانک سئوالات برای هر قسمت با استفاده از روش پانل خبرگان به تأیید ۶ تن از اعضای هیأت علمی دانشگاه رسید و نظرات ایشان در پرسش‌نامه اعمال گردید. پایایی پرسش‌نامه نیز به روش هم‌سانی درونی با استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ بر روی ۳۰ دانشجو (غیر از نمونه‌های مورد بررسی) بررسی شد که ضریب ۰/۸۴ برای سئوالات آگاهی و ۰/۷۳ برای سئوالات نگرش به دست آمد. داده‌ها توسط نرم افزار آماری SPSSV.19 با استفاده از شاخص‌های توصیفی و نیز آزمون‌های تی مستقل، ANOVA، ضریب هم‌بستگی پیرسون و رگرسیون خطی در سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شد.

نتایج

۶۳/۸۴٪ نمونه‌ها (۱۹۶ نفر) دختر و مابقی یعنی ۳۶/۱۶٪ (۱۱۱ نفر) پسر بودند. ۸۳/۷۱٪ (۲۵۷ نفر) مجرد و ۱۶/۲۹٪ (۵۰ نفر) متأهل بودند. میانگین و انحراف معیار سن نمونه‌ها $22/8 \pm 7/5$ سال بود. ۱۷/۵۹٪ (۵۴ نفر) نمونه از دانشکده پزشکی، ۵/۵۴٪ (۱۷ نفر) از دانشکده دندان پزشکی، ۲۸/۳۴٪ (۸۷ نفر) از دانشکده بهداشت، ۱۷/۹۱٪ (۵۵ نفر) از دانشکده پرستاری مامایی و ۳۰/۶۲٪ (۹۴ نفر) از دانشکده پیراپزشکی در این مطالعه شرکت کردند. ۱۲/۸۳٪ (۳۹ نفر) از دانشجویان مورد بررسی دارای کارت اهدا عضو پس از مرگ مغزی و ۸۷/۱۷٪ (۲۶۵ نفر) فاقد این کارت بودند. هیچ یک از نمونه‌های تحت

فوق العاده‌ای برای نجات انسان‌ها قایل است به طوری که در سوره مبارکه مائده آیه ۳۲ به این موضوع اشاره شده است که هر گاه کسی باعث بقای نفسی شود، باعث نجات همه انسان‌ها شده است. هم چنین مراجع تقلید با تعابیری گوناگون پیوند اعضا از فرد مبتلا به مرگ مغزی را جایز شمرده‌اند. اما با این وجود با گذشت چندین سال از تصویب قانون پیوند اعضا در کشور، آن چنان که باید و شاید از این امر استقبال نشده است (۲) و بسیاری از آحاد جامعه نگرش مثبتی پیرامون اهدای عضو ندارند که شاید علت آن جدید و ناشناخته ماندن بسیاری از ابعاد این پدیده پیچیده باشد (۳).

به دلیل استقبال اندک از پیوند و اهدا اعضا سالانه ۲۵٪ بیماران نیازمند عضو به دلیل کمبود و یا نبود امکان پیوند عضو جان خود را از دست می‌دهند. در حالی که نیاز به اهدای عضو طی دو دهه گذشته ۲۰٪ افزایش یافته است این در حالی است که رضایت به اهدای عضو در اهدا کنندگان طی دو دهه گذشته در جهان هم چنان ثابت، پایین و ناکافی باقی مانده است (۴ و ۵). در کشورمان از ۵ تا ۸ هزار مورد مرگ مغزی سالانه در اثر سوانح و تصادفات کمتر از یک چهارم آن‌ها جزء اهدا کنندگان عضو می‌باشند (۶).

اگر چه ارزیابی نظرات عمومی، حمایت زیادی از اهدا عضو نشان می‌دهد (۷) اما هم چنان امتناع افراد و خانواده‌های آنان از دادن رضایت، بزرگ‌ترین مانع برای اهدای عضو است (۸). در واقع عدم فرهنگ سازی مناسب در این خصوص و عدم آگاهی و نگرش صحیح در تمایز مرگ مغزی و کما در جامعه از بزرگ‌ترین موانع اهدای عضو در ایران می‌باشد (۹). البته این موضوع در مطالعات سایر مناطق جهان هم دیده می‌شود. به طوری که مطالعه Dutra در برزیل در بین دانشجویان پزشکی نشان داد که ۶۹/۲٪ آن‌ها با اهدای عضو موافق بودند ولی با این حال آگاهی و نگرش آن‌ها در این خصوص مطلوب نبود (۱۰). در مطالعه Al Sebeyel نیز مشخص شد که آگاهی و نگرش کارکنان بخش مراقبت‌های ویژه حدود ۵۰٪ بوده است (۱۱). هم چنین بررسی‌ها نشان داده است که در ایران تنها نیمی از پزشکان درباره اهدای عضو و قوانین مربوط به آن آگاهی کافی داشتند (۱۲). سایر مطالعات دیگر نیز نشان می‌دهد که آگاهی و نگرش عموم مردم در خصوص اهدای عضو در شرایط مطلوبی قرار ندارد (۱۳ و ۱۴).

در چهارچوب فرهنگی ما مطالعاتی از قبیل بررسی نگرش عموم مردم (۹)، نگرش پزشکان و پرستاران بخش مراقبت ویژه (۱۲) و باورهای کادر درمانی (۱۵) نسبت به اهدای عضو بیماران مرگ مغزی انجام شده اما مطالعه ای در این خصوص بر روی دانشجویان به ویژه دانشجویان علوم پزشکی به عنوان گروهی تأثیرگذار در نظام ارائه خدمات بهداشتی درمانی نشده است. چرا که دانشجویان علوم پزشکی در آینده نزدیک پرسنل بهداشتی درمانی جامعه و از عوامل تأثیرگذار فرهنگ اهداء عضو به شمار می‌آیند. لذا این مطالعه با هدف تعیین آگاهی و نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم نسبت به اهدای عضو انجام شد.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی سازه‌های مورد بررسی در خصوص اهدای عضو در دانشجویان مورد بررسی

سازه‌های مورد بررسی	میانگین و انحراف معیار	دامنه نمره قابل اکتساب	مینیمم	ماکزیمم	خوب (تعداد) درصد	متوسط (تعداد) درصد	ضعیف (تعداد) درصد
آگاهی	۵/۸۷ ± ۱/۳۳	۰ - ۱۰	۲	۹	۳۴/۸۵ (۱۰۷)	۴۵/۹۳ (۱۴۱)	۱۹/۲۲ (۵۹)
نگرش	۴۹/۲۵ ± ۱۱/۰۸	۱۸ - ۷۲	۲۱	۶۸	۳۳/۸۸ (۱۰۴)	۴۱/۶۹ (۱۲۸)	۲۴/۴۳ (۷۵)

کتبی از طریق درخواست کارت اهدا نقش اساسی داشته و می‌تواند زمینه ساز اخذ تصمیم تلقی شود. در این مطالعه مشخص شد که تنها ۱۲/۸۳٪ دانشجویان رضایت قبلی خود را مبنی بر اهدای عضو از طریق اخذ کارت عضو پس از مرگ مغزی اعلام کرده بود. اگر چه این میزان در مقایسه با مطالعات امدادی (۱۶) و عزیزاده (۱۷) بیشتر بود اما در مقایسه با آمار سایر کشورها از جمله مطالعه Hyde در دانشجویان استرالیایی که میزان آن ۶۱٪ گزارش شده است کمتر بود (۱۸). این میزان در کشورهایی نظیر امریکا، انگلستان و کانادا بین ۲۵ تا ۷۵ درصد گزارش شده است (۱۹). نتیجه فوق لزوم توجه به عوامل مؤثر بر عدم تمایل دانشجویان به پیوستن دارندگان کارت اهدای عضو را

جدول ۲: مقایسه میانگین و انحراف معیار آگاهی و نگرش در خصوص اهدای عضو بر حسب جنس، وضعیت تأهل، دانشکده و وضعیت کارت اهدای اعضای خانواده

متغیرهای زمینه ای	آگاهی	نگرش
جنس	پسر	۴۸/۳۲ ± ۱۲/۲۴
	دختر	۵۰/۱۸ ± ۱۰/۶۶
	P	۰/۵۱۱
وضعیت تأهل	مجرد	۴۸/۱۱ ± ۱۱/۵۳
	متاهل	۵۰/۳۹ ± ۱۱/۷۱
	P	۰/۵۰۶
دانشکده	پزشکی	۵۶/۰۶ ± ۹/۸۴
	پرستاری مامایی	۴۹/۰۲ ± ۱۳/۶۲
	پیراپزشکی	۴۶/۱۱ ± ۱۱/۶۹
	دندان پزشکی	۴۷/۶۱ ± ۱۱/۲۵
	بهداشت	۴۸/۴۵ ± ۱۲/۱۱
P	۰/۰۳۹	۰/۰۲۱
وضعیت کارت اهدای عضو اعضای خانواده	بلی	۵۳/۶۲ ± ۹/۳۵
	خیر	۴۴/۸۸ ± ۱۳/۱۷
	P	۰/۰۰۲

بررسی سابقه اهدا و یا دریافت عضو در بین خانواده و سایر بستگان نداشتند.

شاخص‌های توصیفی آگاهی، نگرش در خصوص اهدای عضو پس از مرگ مغزی در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

در این مطالعه ۷۴/۰۱٪ (۲۲۵ نفر) اطلاعات خود را در خصوص اهدای عضو از طریق برنامه‌های صدا و سیما، ۱۳/۸۲٪ (۴۲ نفر) از طریق رسانه‌های چاپی نظیر روزنامه‌ها و مجلات و کتب، ۵/۵۹٪ (۱۷ نفر) از طریق اینترنت، ۵/۲۶٪ (۱۶ نفر) از طریق خانواده و ۱/۳۲٪ (۴ نفر) از طریق دوستان و آشنایان کسب کرده بودند.

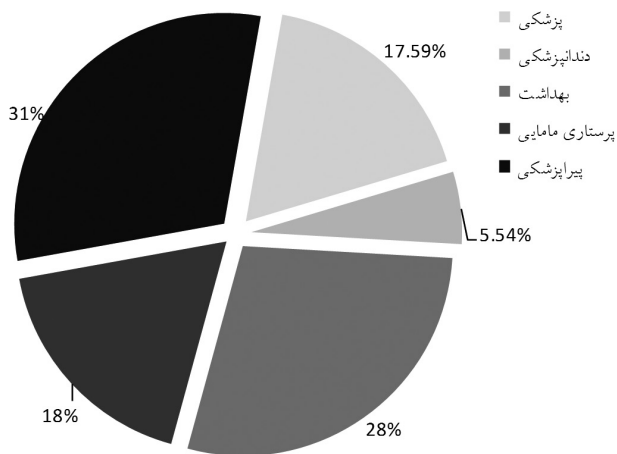
آزمون تی مستقل اختلاف معنی داری را بر حسب جنس و وضعیت تأهل در میانگین نمره آگاهی و نگرش در خصوص اهدای عضو نشان نداد ($P > ۰/۰۵$). آزمون تی مستقل در میانگین نمره آگاهی و نگرش بر حسب عضویت اعضای خانواده در بانک اهدای عضو اختلاف معنی داری را نشان داد (جدول شماره ۲).

آزمون ANOVA بر حسب دانشکده محل تحصیل دانشجویان اختلاف معنی داری را در میانگین نمره آگاهی و نگرش نسبت به اهدای عضو پس از مرگ مغزی را نشان داد ($P = ۰/۰۳۹$ و $P = ۰/۰۲۱$). آزمون تعقیبی دانکن در این خصوص نشان داد که میانگین نمره آگاهی و نگرش دانشجویان دانشکده پزشکی به طور معنی داری نسبت به سایر دانشجویان دانشکده دیگر بیشتر است. ضریب هم بستگی پیرسون هم بستگی معنی داری را بین سن و میانگین نمره آگاهی و نگرش نشان نداد ($P = ۰/۲۳۹$ و $P = ۰/۱۶۳$). آزمون تی مستقل نشان داد بین دو گروه دارندگان و غیر دارندگان کارت اهدای عضو از حیث آگاهی، نگرش اختلاف معنی داری وجود دارد ($P < ۰/۰۵$) که در جدول شماره ۳ جزئیات آن آورده شده است.

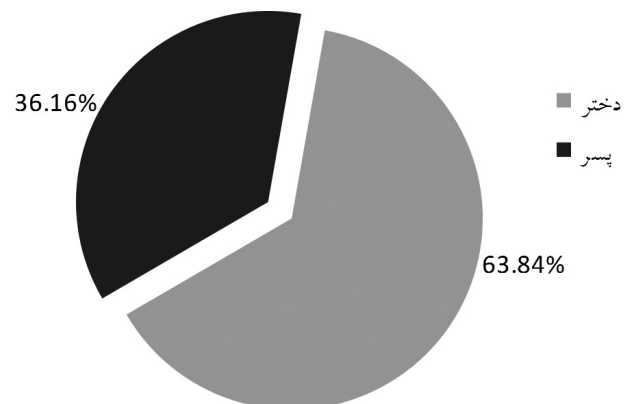
ضریب هم بستگی پیرسون در مطالعه حاضر نشان داد بین آگاهی، نگرش نسبت به اهدای عضو پس از مرگ مغزی هم بستگی مستقیم معنی داری وجود دارد ($r = ۰/۴۳۲$, $P = ۰/۰۰۶$).

بحث

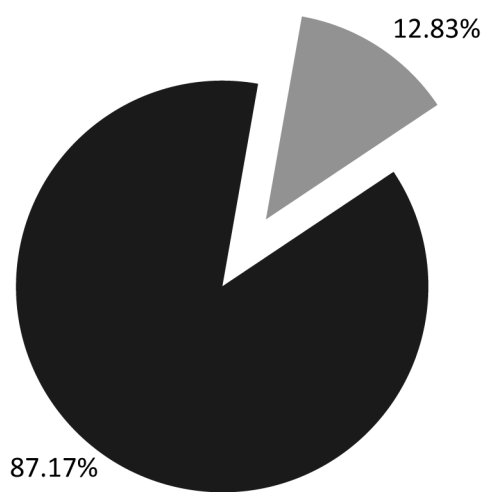
تصمیم برای اهدای عضو، تصمیمی دشوار و پیچیده برای فرد، خانواده و سایر اقشار جامعه و حتی جامعه پزشکی است. در این فرایند پیچیده، آگاهی و نگرش افراد در خصوص اهدای عضو و اعلام آن به صورت

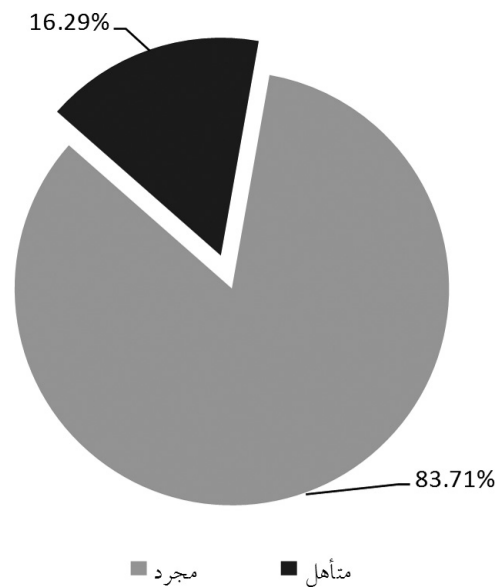
نمودار ۳: توزیع فراوانی نمونه‌های مورد بررسی بر حسب دانشکده محل تحصیل

نمودار ۱: توزیع فراوانی نمونه‌های مورد بررسی بر حسب جنس

نمودار ۴: توزیع فراوانی نمونه‌های مورد بررسی بر حسب وضعیت کارت اهدای عضو

نمودار ۲: توزیع فراوانی نمونه‌های مورد بررسی بر حسب وضعیت تأهل

جدول ۳: مقایسه میانگین و انحراف معیار سازه‌های مورد بررسی بر حسب عضویت در بانک اهدای عضو

P	بدون کارت اهدای عضو		دارای کارت اهدا عضو		سازه‌های مورد بررسی
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۲	۱/۴۱	۴/۷۷	۱/۰۸	۶/۹۷	آگاهی
<۰/۰۰۱	۱۱/۳۲	۴۲/۶۹	۸/۱۵	۵۵/۸۱	نگرش

نتایج مطالعات Morgan (۲۶)، Stephenson (۲۷) و Hyde (۱۸) نیز نشان می‌دهند تأیید خانواده در اهدای عضو پس از مرگ مغزی به عنوان هنجارهای انتزاعی نقش مؤثری در تصمیم افراد برای اهدا عضو دارد.

این مطالعه نشان داد که در بین آگاهی و نگرش دانشجویان دارای کارت اهدا عضو و فاقد این کارت اختلاف معنی داری وجود داشت و دانشجویان عضو بانک اهدا عضو از آگاهی و نگرش بیشتری برخوردار بودند. ارجمند نیا و همکاران (۲۸) و نیز صفری و همکاران (۱۴) هم نشان داده است که آگاهی و نگرش دارندگان کارت اهدای عضو از غیر دارندگان این کارت به طور معنی داری بیشتر بود. از نتایج این مطالعه چنین بر می‌آید که افزایش آگاهی افراد و هم چنین افزایش میزان نگرش و عوامل انگیزشی در زمینه اهدا اعضا باعث افزایش تمایل افراد به اهدا و در نهایت باعث افزایش تعداد دارندگان کارت اهدای عضو خواهد شد. این مطالعه به صورت مقطعی صورت گرفت و به تبع محدودیت‌های مطالعات مقطعی خصوصاً در موارد علی بر آن وارد است. یکی دیگر از محدودیت‌های این مطالعه روش جمع آوری اطلاعات بود (روش خود گزارش دهی) که در این مورد سعی شد با تأکید بر محرمانه ماندن اطلاعات و آشنایی نمونه‌ها از اهداف مطالعه این موضوع کنترل گردد.

نتیجه گیری

نتایج نشان داد که بخش اعظم دانشجویان مورد بررسی عضو فاقد کارت اهدای عضو پس از مرگ مغزی هستند. وضعیت آگاهی و نگرش دانشجویان در خصوص اهدا عضو در حد متوسطی قرار داشت. وضعیت آگاهی، نگرش دانشجویان دارای کارت اهدا عضو از سایر دانشجویان در این خصوص به طور معنی داری بهتر بود. لذا با توجه به نتایج مطالعه، آموزش و ایجاد بسترهای مناسب در زمینه اهدای عضو ضروری به نظر می‌رسد. تبلیغات و فرهنگ سازی به ویژه توسط صدا و سیما نیز به منظور افزایش سطح آگاهی و نگرش مردم خصوصاً دانشجویان توصیه می‌گردد.

تقدیر و تشکر

مقاله حاضر برگرفته از طرح مصوب دانشگاه علوم پزشکی قم به کد ۱۳۱ و دارای تأیید اخلاقی از کمیته اخلاق دانشگاه به شماره MUQ. REC. ۱۳۹۳، ۱۳۱ می‌باشد و لذا از معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه در این خصوص قدردانی می‌گردد. هم چنین محققین بر خود می‌دانند از دانشجویان حاضر در این طرح جهت مشارکت در این خصوص تشکر نمایند.

بیشتر مشخص می‌نماید.

با توجه به نمره آگاهی و نگرش به دست آمده در خصوص اهدای عضو از دانشجویان مورد مطالعه مشخص شد که این دو متغیر در شرایط متوسطی قرار دارند به طوری که حدود ۴۵٪ افراد دارای آگاهی متوسط و ۴۱٪ دارای نگرش متوسط بودند. به تبع با توجه به این که آگاهی و نگرش دو سازه زمینه ساز بروز رفتار محسوب می‌شوند این وضعیت نمی‌تواند نشان دهنده ایجاد رفتار مطلوب یا تمایل برای انجام رفتار در خصوص اهدای عضو گردد. شرایط مشابه به این وضعیت در مطالعات صفری (۱۴)، علیزاده (۱۷)، زمانی (۱۳) دیده می‌شود و نتایج مطالعه حاضر را تأیید می‌کنند. البته سطح آگاهی و نگرش در سایر مناطق بر اساس مطالعاتی دیگر در برخی کشورهای آفریقایی، امریکایی و اروپایی در وضعیت بهتری قرار دارد که به همین دلیل میزان تمایل به اهدا عضو نیز در این مناطق بیشتر است (۲۲-۲۰).

در این مطالعه صدا و سیما به عنوان رسانه ای در دسترس و مقبول مهم‌ترین منبع کسب اطلاعات در خصوص اهدا عضو در دانشجویان بود. این نتیجه با نتایج مطالعات Khan (۲۳) و Iliyasa (۲۰) و Ashraf (۲۴) هم سو بود. مطالعه منظری هم حاکی از نقش کلیدی رسانه صدا و سیما در فرایند تصمیم گیری خانواده‌ها به اهدای عضو بود (۳). لذا توجه به نقش رسانه‌ها در زمینه آگاه سازی و اطلاع رسانی درست از اهمیت اهدای عضو در جامعه و نهادینه کردن فرهنگ اهدای عضو در بین مردم می‌بایست مورد توجه برنامه ریزان ترویج اهدای عضو در کشور باشد.

با توجه به سنخیت یکسان در نمونه‌های مورد مطالعه از لحاظ میزان تحصیلات (تحصیلات دانشگاهی در رشته‌های علوم پزشکی) اختلاف معنی داری از لحاظ جنس و وضعیت تأهل در میانگین نمره آگاهی و نگرش دیده نشد که مشابه مطالعات امدادی (۱۶) و امانی (۲۵) و علیزاده (۱۷) بود. هم چنین در این مطالعه مشخص شد دانشجویان رشته پزشکی در مقایسه با دانشجویان سایر رشته‌ها در دانشکده‌های دیگر به طور معنی داری از آگاهی و نگرش بیشتری برخوردار بودند. شاید این موضوع را بتوان در جزئیات برنامه‌های درسی یا مواجهه بیشتر در محیط بالین و یا داشتن تجارب عینی از مواجهه با بیمار مغزی شده ارتباط دارد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که آگاهی و نگرش دانشجویانی که یکی از اعضای خانواده آنان از دارندگان کارت اهدای عضو پس از مرگ مغزی بودند در مقایسه با دیگران بیشتر بود. این موضوع حاکی از نقش حمایتی خانواده به عنوان یکی از گروه‌های مرجع در این خصوص به دلیل آگاهی بیشتر ایشان باشد. گروه‌های مرجع می‌توانند با تأثیر بر روی گرایش افراد و طرز تفکر آنان بر روی رفتار تأثیر بگذارند و به عنوان یک منبع تأیید کننده اجتماعی محسوب می‌شوند. مطالعه امدادی نیز در دانشجویان این موضوع را نشان داده است (۱۶). البته

References

1. Ghods AJ. Ethical issues and living unrelated donor kidney transplantation. *Iranian journal of kidney diseases* 2009; 3(4):183-91.
2. Larijani B, Zahedi F, Taheri E. Ethical and legal aspects of organ transplantation in Iran. *Transplant Proc* 2004; 36(5): 1241-4.
3. Manzari ZS, Mohammadi E, Heidari A. factor influencing organ donation decisions by brain death patients'families:a qualitative study. *payesh* 2012;11(6):913-25
4. Mehdizadeh A, Fazelzadeh A. Life in death: an overview of solid organ transplant in Shiraz, Iran. *ExpClin Transplant* 2007; 5(2): 701-7.
5. OMallon M. Vulnerable populations: exploring a family perspective of grief. *Journal of Hospice & Palliative Nursing* 2009; 11: 91-98
6. AhmadianSh, Haghdoost AA, Mohammad Alizadeh S. Effective Factors on the Families to Donate the Organs of their Brain Dead Relative. *Journal of Kerman University of Medical Sciences* 2009; 16(4): 355-363.
7. Broumand B. Transplantation activities in Iran. *Exp Clin Transplant* 2005; 3(1): 333-7.
8. Shahbazian H, Dibaei A, Barfi M. Public attitudes toward cadaveric organ donation: a survey in Ahwaz. *Urol J* 2006; 3(4): 234-9.
9. Ghods AJ, Savaj S. Iranian model of paid and regulated living-unrelated kidney donation. *Clin J Am SocNephrol* 2006; 1(6): 1136-45.
10. Dutra MMD, Bonfim TAS, Pereira IS, Figueiredo IC, Dutra AMD, Lopes AA. Knowledge about transplantation and attitude toward organ donation: A survey among medical students in Northeast Brazil. *Transplantation Proceedings*2004; 36:818-820.
11. Al Sebeyel MIM, Khalaf H. Knowledge and Attitude of Intensity toward Organ Donation in Riyadh, Saudi Arabia. *Transplantation Proceedings*2004; 36:1883-1884.
12. Zohoor AR, Piri Z. Attitudes of physicians and nurses of Intensive Care Unite to organ transplantation with brain dead in the hospital affiliated with Iran University of Medical Sciences. *J Iran Univ Med Sci* 2004; 11(39): 97-106.
13. Zamani F, Moazam E, Moazam E. Investigating the Awareness of People from Isfahan, Iran, about Organ Donation. *Journal of Isfahan Medical School* 2015; 33(342):1120-1127.
14. Safarri-Moradabadi A, Madani AH, Zare F, Amani A, Dadipoor S. Awareness and Attitude of Bandar Abbas Residents towards Organ Donation. *Journal of Health Education and Health Promotion* 2014; 2(3): 223-231.
15. Vahidi RG, Jabari H, Mohammad Zadeh Esmaili H. The beliefs of health personnel at Tabriz University of Medical Sciences Health Centers For Organ Donation. *Med J Tabriz Univ Med Sci* 2003; 37(57): 82-5.
16. Emdadi S, Jalilian F, Shiri M, Mirzayi Alavijeh M, Morshedi M, Zinat Motlagh F. The Relationship between Subjective Norms and Registered Volunteer Organ Donors among Students of Hamadan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Forensic Medicine* 2012; 17(4):217-24.
17. Alizadeh Taghiabad B, Hasan Zadeh F, Rayhani T, Karimi H. Comparing Attitudes of Nursing Students and Students of Islamic Sciences Regarding Organ Donation after Brain Death in Mashhad. *Modern Care* 2014; 11(1): 63-70.
18. Hyde MK, White KM. To Be a Donor or Not to Be? Applying an Extended Theory of Planned Behavior to Predict Posthumous Organ Donation Intention. *Journal of Applied Social Psychology*. 2009; 39(4): 880-900.
19. Kiberd MC, Kiberd BA. Nursing attitudes towards organ donation, procurement and transplantation. *U.S.A, Heart Lung*. 2003 MAR; 106 – 11.
20. Iliyasu Z, Abubakar I, Lawan U, Abubakar M, Adamu B. Predictors of public attitude toward living organ donation in Kano, northern Nigeria. *Saudi Journal of Kidney Diseases and Transplantation*. 2014; 25(1):196.
21. Sander SL, Miller BK. Public knowledge and attitudes regarding organ and tissue donation: an analysis of the northwest Ohio community. *Patient Education and* 2014; 142(3-4):213-8.
22. Edwards AG, Newman A, Morgan JD. Exposure to the field of renal transplantation during undergraduate medical education in the UK. *BMC medical education*. 2005; 5(1):32.
23. Khan N, Masood Z, Tufail N, Shoukat H, Ashraf K, Ehsan S, et al. Knowledge and attitude of people towards organ donation. *JUMDC*. 2011; 2(2):15-21
24. Ashraf O, Ali S, Li SA, Ali H, Alam M, Ali A,

- et al. Attitude toward organ donation: a survey in Pakistan. *Artificial organs*. 2005; 29(11):899-905
25. Amani F, Ghaffari Moghaddam M, Hossein Zadeh Sh, Farzaneh E, Valizadeh B. Attitude towards Ardabil's Resident about Organ Transplantation in Brain Death. *Journal of Legal Medicine of Islamic Republic of Iran* 2015; 21(1): 7-12.
26. Morgan SE. Many Facets of Reluctance: African Americans and the Decision (not) to Donate Organ. *Journal of the National Medical Association*. 2006; 98(5): 695-703.
27. Stephenson MT, Morgan SE, Roberts-Perez SD, Harrison T, Afifi W, Long SH. The Role of Religiosity, Religious Norms, Subjective Norms, and Bodily Integrity in signing an organ Donor Card. *Health Communication*. 2008; 23(5): 436-47
28. Arjomand B, Aghayan HR, Goudarzi P, Emami Razavi SH, Jafarian A. Knowledge and attitudes about organ donation and tissue donation card makers and tissues in the tissue bank of Iran (case/control). *Journal of Medical Council of Islamic Republic of Iran*. 2008; 26(1): 30-35.

Knowledge and Attitude about Organ Donation among Students of Qom University of Medical Sciences: a Cross-sectional Study

Siamak Mohebi[†], Masoomeh Mohammadi Zavareh^{**}, Gholamreza Sharifirad^{*}, Zabihollah Gharlipour^{*}, Hossein Heidari^{***}

^{*}Department of Health Education and Promotion, Faculty of Health, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

^{**}Public health student Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

^{***}Department of Pediatrics, Faculty of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

Abstract

Introduction & objectives: Organ donation after brain death is a social deed dependent on the decision and consent of the person doing it and knowledge and attitude in this regard, are considered as stimulating factors for such a deed. Therefore, this study aimed to evaluate the knowledge and attitude about organ donation among students of Qom University of Medical Sciences.

Methods: The cross-sectional study was carried out among students of Qom University of Medical Sciences of which 304 students participated through selection by the multistage sampling method. The data were gathered using a valid and reliable questionnaire containing questions about demographic characteristics, knowledge and attitude. Data were analyzed by SPSS V.19 using independent t-test, ANOVA, Pearson correlation coefficient with a 0.05 significance level.

Results: This study showed that the knowledge about organ donation was high (34.85%), moderate (45.93%) and low (19.22%) among the studied subjects. Also, the attitude toward organ donation was high (33.88%), moderate (41.69%) and low (24.43%) in the same group. Of these students 12.83% had organ donation card and 87.17% did not have it. There was a significant difference in the mean scores of knowledge and attitude between holders and non-holders of organ donation card. The mean scores of knowledge and attitude toward organ donation among medical students was significantly higher than other students.

Conclusion: The results showed that most of these students did not have organ donation card. In addition, the knowledge and attitude about organ donation was at the moderate level. Therefore, it seems necessary to promote public motivation for organ donation, through education and popular campaigns.

Key words: Organ donation, Knowledge, Attitude, Student

Received: 11 April 2016

Accepted: 27 Sep 2016

[†]Correspondence: Department of Health Education and Promotion, Faculty of Health, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran

Tel: 02537835522

Email: mohebisiamak@yahoo.com